

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

SZERKESZTŐI SZÁLLÁS:

Belső farkasutca 78. sz. alatt gr. BÄNFEL-
ház emeletében.Megjelen a lap hetenkint háromszor u. m. kedden, csütörtökön és szombaton délelőtt.
Ara övégyedre 8 fl. o. b. Hirdetési ár: négyhasábos sorért először 7 kr., másodsor 6 kr., harmadsor 5 krajczár o. b. Minden hirdetés után 30 kr. helyegdíj. Előfizetés s hirdetés a kiadó-hivatalnál kezelik.
A „Közlöny” cikkek sora után 15 kr. előleges bekládása mellett a szerkesztőséghez czimzendők.

KIADÓ-HIVATAL:

Középutca, STEIN J. könyvkereskedése.

Közlöny. aug. 20.

(D) Az „Ung. Nachrichten” utóbbi cik-
künkben idézett állításának második része, a
mely mostani észrevételeink tárgyát szolgál,
így hangzik:

„Ezen többség (az országképviselő többsége) körül forog minden, mert mindenütt a többség határoz, ha a koronával egyetért, tekintet nélkül a fenálló törvényekre, melyeket az tetszés szerint megtart, módosít vagy megsemmisít.”

Ezen elmélet Erdély közjogi felfogása előtt egészen új.

Bécsi lapok s az „Ung. Nachrichten” is azon téves felfogásban élnek, mikép az, a ki valamely téren megjelen, már eo facto annak illetékességét elismeri. Mily egyszerű példából jöhetnének pedig a jogtudomány terén más következtetésekre. Valjon, ha valaki nem illetékes forum előtt jelenik meg, elveszti-e azon jogát, mely őt ezen forum illetékessége alól felmenti, elveszti-e ezen jogát a forum előtti megjelenés által? Sőt nem éppen ezáltal menti meg a jogot, megjelenésvén ottan és megtevévén kifogását, ellenmondását nehogy per non venit elítéltelessék?

A közjog és a magánjog hasonló eszmékben nyugszik. Atyáink gyakorlatában is voltak annak, hogy alkalom szerint az országgyűlést is, ha ellenében kifogást tehettek, törvényalkotásra s határozásra illetékelenné nyilvánítsák. Ezt tették atyáink, midőn 1741-ben Szebenbe összehívatva a miatt, hogy nem volt törvényesen választott statuum praeses, törvényt nem hoztak.

Igy tehát a majoritás jogának egyik legfőbb criterionja már maga azon testület illetékessége, hol az ily majoritás magát érvényesíteni akarja.

De nem tekintve ezt, ha a gyűlés ellen semmi jogszerű kifogást sem tehetünk, sőt, ha miüket, kik az uniót törvénynek tekintvén a pesti közös országgyűlés mellett buzgunk, ma meghívának oda, akkor sem ismernők el, a mit az „Ung. Nachr.” állít, hogy t. i. a többség határoz tekintet nélkül a fenálló törvényekre.

A mi alladalmunk különböző nemzetközi s uralkodók- és ország közti alapszerződéseken nyugszik; az ily alapszerződéseket az ősi szerződő fél praejudiciumára majorizálni nem szabad.

Nálunk p. o. a székely Erdélynek az ismert történelem kora előtti lakosa, mely, mint szabad és testvér nép Árpád magyarjaival oly módon szerződött, hogy őt tartományi autonómiáját teljesen fenntartotta, fen saját törvényhozását, mint tartományi jogot, melyet nemzeti gyűlésein gyakorolt. Ezen jogát a törvényhozás mindig elismerte, törvénybe is van ez elismerés ígátva p. o. Verbüci III. r. 4. cz. e tételeiben: „Sunt praeterea Transylvanis in partibus Seythuli nobiles privilegiati, a scythico populo, in primo eorum ingressu in Pannoniam propagati, quos nos corrupto vocabulo siculos appellamus; dissimilipenitus lege et consuetudine utentes.

Ezen külön jogait és szokásait e nemzetnek a törvény mindig tiszteletben tartotta, a mint ezt a fejedelmek korában az Ap. Const. 3. r., 76. czim, 4. r., 14. cz. és a Comp. 3. r. 8. czimeiben, királyok és fejedelmek kiváltságaleveleiben, a leopoldi oklevél 2-dik pontjában láthatni, mely a régi törvényeket s fejedelmi kiváltságokat megerősíti, valamint névszerint a székelyek jogait ezen oklevél 14-dik pontja.

Utassunk az „Ung. Nachr.” az 1702-i fehérvári országgyűlés jegyzőkönyvére, melyből látni fogja, hogy midőn a székelyföld rend-

kívüli terheket vállalt, mely által alapjogától az ország érdekében eltért, ott helyt az országgyűlés színén képviselte a többséget külön válna hozott rendszabályokat, melyek, mint a székely nemzet végzéseit igttattának törvénybe. És ezen külön nemzeti gyűléseket a székely nemzet, az országgyűlés mellett, egész 1848-ig tartotta.

Hasonlóan helyhatósági alapjoggal bírtak a királyföld lakói, melyet az András király oklevele foglalt magába, s német alapokon nyugvó statutumak, mint gyakorlati törvény, az ország törvényhozása által mindig respectáltak. A szászöld polgári, a székelyföld szabad és nemes népi, a vármegyék aristokratikus szerkezetű alapjoggal bírtak, de egyik terület specialis alapjogán sem változtathatót soha a többség, az illető terület képviselőinek beleegyezése nélkül.

Ezen alapjogokat az uralkodók inaurale diplomáin kívül biztosította az egyesült nemzetiségek kölcsönös esküje, az úgynevezett uniois juramentum 2-dik pontja, a melyben ez van: „ha valamelyik nemzetnek szabadságában, immunitásában, privilegiumaiban szokott és régen bevett rendtartásaiban bántódása lenne, requirálván fölé a más két nemzetet, tartozzanak hitők és kötelességek szerint országgyűlésének előtte is megtalálni a fejedelmet és tanácsit a panaszokó nemzet megbántódása felől.”

Látható ebből, hogy a három nemzeti terület alapjogai sérthetlenné valának törvényileg, és ezen sérthetlenség gyakorlatilag is országgyűléseink által mindig megtartott elanynira, hogy minden hozott törvényt mindig tekintet volt ezen alapjogokra, s az a szerinti vétetelt alkalmazásba.

A mi közjogunk szerint tehát akkor is, midőn az országgyűlés törvényhozási illetékességéről szó sem lehet, nem áll az „Ung. Nachr.” azon állítása, hogy a többség határozhatna tekintet nélkül a fenálló törvényekre.

Ha ezen elv állana, a mely külön ajku s külön hitfelekezeteiből áll országokban nagyon veszélyessé válhatnék, akkor nem csodálkoznánk, ha Erdély népei közt némelyek aggodalmaskodnak az 1848-diki 1-ső erdélyi törvényezik felett, mert a mennyiben az anyakirályság katolikusabb, mint Erdély, s a mennyiben Erdélyben historiai szükségképp fejelet s még fentartandó területi autonóm jogok léteznek, ha ezeknek a szükséges határokig leendő megvédéséről az 1848-ban fahagott feltételekre kiküldött erdélyi bizomány bármínő észszerű, s az erdélyi népet az uniora nézve megnyugtató munkálatot viendene által: a fenebbi elv szerint ez csak addig lenne érvényes, míg amaz országgyűlés többségének tetszenék ezen alapfeltételeket saját érdeke szerint megváltoztatni. A többség ily joga, a nemzetek és országok s tartományok közti szerződések fogalmát teljesen kizárja, s polyglott helyiségeken egyszerre egyjegy vagy másik faj uralmát emeli a többi föl.

Igy ma fektessék Erdélyben a képviselőt olyan censusra, a hogy most van, s mondják ki azon népszerű eszmét, hogy a képviselői jog a lélekszámhoz van csupán köve, s e képviselőt rombolhatja, építheti a régi törvényeket, mit fognák ez esetben megérni? Azt, hogy nemcsak a magyarnak, de a székelynek és száznak is egész multja, jelene, jövője megsemmisítették a román néptömeg képviselőitén abszolút többsége által.

Az „Ung. Nachrichten” elve mehet egy ajku államban, de nem mehet soha polyglottban. Itt oly alapjogok kellene, melyek éppen a többség uralma ellen az egyes nemzetiségek existenciáját biztosítsák; más különben

census szavazat és oratiók végzik azt, a mit a kard és intelligentia elvégezni nem tudott.

A jogalapok sérthetlen védelme volt az, a mely a magyar királyság alkotmányát annyi különböző nemzetiség előtt kedvessé tette; ez tartá fenn a szász, horváth, tót és szepesi német nemzeti lételet, mely hűn megörzött jogkörében jól megfért ekkorig a magyar nemzet mellett.

Meg kell ezt jövőben is tartanunk az idők kívánataihoz, s a királyságot lakozó eddig nem érvényesített román nemzetnek a többi nemzetiségek közé leendő igazságos oda illesztésének szükségességéhez alkalmazva.

Igen, nálunk oly jogok léteznek, s kell létezniük, melyek nemzeteket és hitfelekezeteket, mint alapjogok biztosítván, az illetők beleegyezése nélkül a többség által felbonthatósoha se legyenek.

Előfizetés. Lapunk 97-dik számában közreadott vezércikkben több sajtóhiba maradván benn, a lényegesebbeket utólagosan kijavítottuk. E cikkek címei tartalmuk megfelelőleg „magyar, szász és román jogelmélet.” A második hasáb 4-dik sorában „jogelmélet” helyett „jogeljárás” és a harmadik hasáb alólól számított 7- és 8-dik sorában „erdélyi románokból” helyett „eredetileg rómaiakból” olvasandó stb.

Az erdélyi országgyűlés

XIII. ülés aug. 17-én.

Kezdeté 10 órakor. Elnök: A mult ülés jegyzőkönyve az ülés végén fog felolvastatni. E nyilatkozat után felolvassa a felirati javaslat 20-dik pontját. Mire dr. Ratin ezen és ezzel kapcsolatban levő 21-dik pont kihagyását indítványozza, miután a háznak tegnapi határozatával ellenkezőleg nem akar sajnálatot kifejezni, mert ez következetlenség lenne. Erre Schmidt Konrad megjegyzi, hogy e tekintetben neki is leendő egy módosítása, most azonban előbb ezekhez kíván szólni. Elnök fölteszi a kérdést: támogatattik-e dr. Ratin indítványa (Félkiáltások: igen!)

Schmidt Konrad: A felirati javaslat 20-dik §-a kihagyatni indítványoztatik, s ez indítvány a háznak e részben hozott előbbi határozatával indokoltatik. Igaz, hogy midőn az elnök egy jelentést tön a magyar és székely képviselők és kir. hivatalosok be nem lépéséről, akkor ennek egyszerű tudomásul vételét határozták volt el, amde e határozatból nem következik, hogy most a feliratban ki ne fejezzük sajnálatunkat: én azt hiszem, hogy nem praedjudikál a ház hatóságának, ha a távollét e ténye feletti sajnálatunkat kinyilatkoztatjuk, ezért a szerkezet megtartására szavazok, a német szövegben e szó helyett „vermisst” „schmerzlich bedauert” kívánám tétetni.

Schneider megtartatni kívánja a szerkezetet. Ha a hiányszók jelen volnának, mindnyájan örvendénénk — ugymond — természetesen tehát, hogy távollétük sajnálkozással telt el. A 18. §-ban azt mondtuk, hogy nehéz feladatok várnak miránk: ezeket bizonyára annál könnyebben oldanók meg, minél többen volnánk jelen. A hiányszók és köztünk lényeges nézetkülönbség van, de hogyan létesítsük a kiegyezést, ha nincsenek itt! Kikéll fejeznünk sajnálatunkat, hogy megmutassuk a világnak, miképp óhajtnak a kiegyezkedést. Ő Felsége is kijelenti e tárgyban a július 30-diki leirat szövegében sajnálkozását, és mi ne kövessük legmagasabb példáját? E § által nem jövőnk következetlenségbe, amár még ez esetben is mellette szavaznánk, sőt Rác ur indítványának elfogadásával követnők azt el; mert Rannicher mindjárt az első ülésben kijelenté a ház által osztott sajnálatát a magyarok és székelyek meg nem jelenése fölött; magyar tagtársainkat, midőn a fogadalmat letették, harsány éjlenekkel üdvözöltük, nem azért, hogy főhivatalnokok, hanem, mert magyarok, tehát most volnánk következetlenség, ha e §-t kihagynók.

Schnell: Schneider érvein kívül még azért is sajnálja, hogy annyi szék üres, mert ama férfiak, kiknek számára azok fentartvák társadalmi állásuk s parlamentai tapasztalásuk által is kitűnnék, én a szerkezetre szavazok.

Schuller Mihály szintén a szerkezet mellett szól, melynek elfogadása nem szül következetlenséget a ház előbbi határozatai

irányában. Azt állítják itt — ugymond — hogy érzelmekre nem kell hallgatni, nincse érzés a kir. leiratban? igen, az atyai kegy érzése, és a feliratban? igen, a fejedelem iránti bizalom, valamint a testvéri egység érzése. (Bravok!)

Herbert eddig, mint mondá, hallgatott, pedig ez nem szokása, de most a szerkezet mellett szól. Erdélyben, Baritu szerint 4 testvér van, kik dicső harcokban vitvák egymás mellett, jót rosszat megosztottak, kettő most nincs jelen, és e fölött mindenesetre ki kell sajnálatom fejezni. (Bravok!)

Mán Gábor: a 20-dik pontban csak annyit kívánna kifejezni, hogy annál élelkenben éreztük a mely sajnálkozást, mivel némely választókerületek nincsenek képviselve az országgyűlésben, a szerkezet többi része maradjon ki. Nem akarok többet mondani, mert nem akarám kiskorúaknak nevezni azokat, a kik a néptől küldetve nem jöttek el, nem akarám őket ingadozóknak s politikai elvvel nem bíróknak nevezni, s mert a gyűlés már elhatározta az előbbi alkalommal, hogy csak egyszerűen tudomásul veszi. Hibáztatom a kir. kormányzatot, miért nem gondolkodott olyan kir. hivatalosokról, a kik meghívásuknak eleget tegyenek. Azt csak megvárhatom volna az országgyűlés, hogy azok, a kiket a nép küldött, segédkezet nyujtsanak az ország ügyeinek elintézésében, sőt óhajtam fejezem ki, miszerint a kir. kormányzat tegyen erőlyes rendelt, hogy a nép minden félrevezetéstől menten olyan egyéneket választthasson, a kik itt megjelenni hajlandók, azt azonban nem mondom, hogy közegei által nyomást gyakoroljon s kijelölje, hogy kiket válasszanak. Azon férfiak, kik midőn az erdélyi országgyűlési alapszabály megjelent, nem ellenezték az országgyűlést, megválasztatták magukat s még sem jöttek el, most egyedáruskodni akarunk a szabadelvűséggel: vádolják a kormányt, hogy oda irányozza felfogását, hogy mind hivatalnokok választassanak meg követeknek. Én is hivatalnok vagyok, de azért valamint a jelenlevők mindnyájan, független vagyok, és oly szabad, mint a magasban repülő sas, kit a vadász golyója el nem ér soha. Sőt éppen hivatalos állásunknál fogva vagyunk függetlenek, midőn ő Felsége legfelsőbb szándokai szerint mozdítjuk elé a haza és nép javát, melynek fia vagyunk mi, nem találom tehát helyesnek, hogy azon férfiak távolléte felett sajnálkozzunk, a kik minket hivatalnokokat vádolnak és befektetnek. Ismétlem tehát előbbi indítványomat, a 21-dik §-ra nézve pedig a mely evel kapcsolatban van...

Elnök: most csak a 20-dik pontnál maradunk.

Puscariu dr. Ratin javaslatát pártolja Mán Gábor módosítványával együtt.

Balomiri: Pártolom dr. Ratin indítványát, mert azon távollévő urak itt lehetnének, de nem akarunk itt lenni, ha sajnálkozatunkat fejezzük ki távozásuk felett, helyeseljük és elfogadjuk érveiket, melyek miatt elmaradtak.

Wittstock. Ellentmond Balomirinek, mintha a ház e § által az elmaradottak indokait is magáévá tenné, és pártolja a szerkezetet.

Schmidt Henrik szintén a szerkezetre szavaz, és nem lát a dologban következetlenséget, mert a sajnálat csak formalitások miatt nem fejeztetett ki a jegyzőkönyvben.

Rannicher (előadó) a szerkezetet pártolja. Ha — ugymond — betegség gátolna többeket a meg nem jelenésben, az ellehetné hallgatni, de itt más eset fordul elő. Ő csupán azért ellenzte a sajnálkozásnak a jegyzőkönyvben leendő kifejezését, mert azt itt nem találta helyén lenni. A „beklagt” szó fölvetelét a német szövegbe nem ellenzi.

Ratin indítványa szavazás által elvetetett.

Mán módosítványa szavazás után szintén kisebbségben maradt.

A német szövegben „schmerzlich vermisst” helyett szavazás által elfogadtattott e kitétel „schmerzlich beklagt.”

Olvasattik a javaslat 21-dik pontja.

Schmidt Konrad nem kíván a tényeknek ellemوندani az által, hogy a sajnálat kifejezése ily alakban megmaradjon, minthogy az a választókerületekre is vonatkozik, a melyek pedig ujjal az előbbi képviselőket választottak, (közbeiktatások: azt még nem tudjuk!) Ha nem is bizonyos, legalább való-

